

прагненню реалізувати свій життєвий потенціал, самоактуалізуватися, і тому має для них ціннісне значення.

Натомість, майбутні психологи з низьким рівнем самоствавлення характеризуються переважанням цінностей відпочинку, високого матеріального положення, любові, високого соціального статусу та визнання людей. Такі цінності відображають їх орієнтованість на систему соціальних стосунків, що передбачає як сам процес взаємодії, так і надання особливої ваги своєму соціальному статусу, думці оточуючих про їх положення в суспільстві. Для цих майбутніх психологів опанування обраною професією не виступає важливим і вони зацікавлені в інших сферах життєвої активності, при цьому, вони не спроможні реалізувати свій потенціал у системі соціальних стосунків.

Таким чином, сформульована нами гіпотеза доведена. Дійсно, наявний зв'язок між показниками сформованості ціннісно-сміслової сфери та самоствавлення у процесі професійного становлення студентів-психологів. Зокрема, студенти-психологи з високим рівнем самоствавлення, справді, характеризуються високими показниками осмисленості життя, переважанням цінностей, що відображають налаштування на активне життєздійснення та пізнання. Натомість, студентам-психологам, яким властивий низький рівень самоствавлення, дійсно, властиві знижені показники смисложиттєвих орієнтацій, переважання цінностей розваг, соціальної взаємодії та визнання людей та високого соціального статусу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузікова С. Б. Психологічні основи становлення суб'єкта саморозвитку в юнацькому віці: дис... д-ра. психол. наук: 19.00.07. «Педагогічна та вікова психологія»; Нац. акад. пед. наук України; Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. К., 2012. 44 с.
2. Тітова Т. Є. Проблема психологічного супроводу формування ціннісно-сміслової сфери майбутніх психологів. *Психологія і особистість*. 2015. №1. С.176–185.
3. Яланська С. П. Психолого-педагогічні засоби гармонізації психоемоційного стану та розвитку креативності особистості в умовах вищої школи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*. 2023. № 5. С.44–48.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

Доценко А. О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Процес професіоналізації особистості є одним із найбільш складних та комплексних у психолого-педагогічній літературі. Одним із компонентів структури процесу професіоналізації є сформовані

професійні якості, до складу яких входять спеціальні здібності. Саме від міри усвідомлення рівня розвитку яких залежить успішність становлення особистості – професіонала.

До найбільш важливих професійних якостей психолога відносяться спроможність ефективно спілкуватися з людьми, емпатійність та мотиваційна налаштованість на успішну діяльність, що достатньо сформовані вже на етапі навчання у виші.

У вивченні особливостей комунікативної компетентності юнаків враховувались ідеї таких дослідників, як В. Авраменко, Н. Бондар, М. Заброцький, Ю. Ільїна [1], І. Когут [2], О. Мирошник, В. Моргун, Ф. Райс, К. Седих. Теоретичні основи психологічних особливостей мотивації спілкування ґрунтуються на працях учених: М. Лісіної, В. Семиченко, О. Скрипченко, Т. Яценко, Н. Юдіна, Н. Хупавцева [3].

Проте, специфіка розвитку комунікативних якостей студентів-психологів потребує подальшого вивчення з огляду на важливість даного питання у професійному становленні особистості психолога-професіонала та необхідність пошуку детермінант успішної професійної діяльності. Зокрема, цікавим і не вирішеним залишається питання динаміки комунікативних характеристик студентів-психологів у процесі їх професійної підготовки, що і зумовило актуальність цієї проблеми.

Для емпіричного вивчення показників розвитку комунікативної компетентності студентів психологів нами проведене комплексне дослідження, у якому взяли участь 78 студентів-психологів (67 дівчат та 11 хлопців) факультету психології і соціальної роботи, які навчаються за спеціальністю «Психологія» у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка. В дослідженні використано комплекс діагностичних методик. У даній публікації висвітлено результати дослідження за методиками «Оцінка рівня схильності до спілкування» (В. Ряховського) та «Шкала доброзичливості» (за Д. Кемпбелом).

За результатами дослідження встановлено, що більшість першокурсників (59%) та магістрантів (62%) студентів-психологів характеризуються високим показником комунікабельності, відкриті для комунікативного досвіду, мають виражене прагнення взаємодіяти з представниками соціального оточення, спілкуватися із ними, пізнавати партнера по взаємодії та проявляти свої тенденції.

Визначено, що 23% студентів-бакалаврів і 20% студентів-магістрантів характеризуються посереднім рівнем вияву мотиваційної тенденції комунікабельності. Ці студенти-психологи схильні почувати себе комфортно у незнайомих компаніях, не мають страху відносно встановлення контактів з незнайомими людьми, проте такі досліджувані достатньо обережно переходять до стану близьких стосунків із ними. Ці майбутні психологи прагнуть шукати людей для спілкування, разом із

тим, вони часто потребують більш довгого періоду взаємодії для повного саморозкриття.

Також, виявлено, що 18% студентів першого і п'ятого курсу навчання мають низький показник тенденції комунікабельності, відмежовані від спілкування, переживають труднощі за необхідності комунікувати з оточуючими. Ці студенти-майбутні психологи замкнуті, часто орієнтовані на перебування на самоті, переживають через це неподобства, адже їм складно кооперувати свої дії і вчинки з оточуючими. У разі, коли необхідно невимушено взаємодіяти із незнайомими людьми, реалізувати з ними взаємодію такі респонденти відчують зняковілість, втрату психологічного комфорту і рівноваги.

Встановлено, що серед представників обох підгруп зафіксований високий показник доброзичливості (у старших студентів-психологів він становить 52% та у молодших – 46%). Отже, студенти-психологи обох вікових груп переважно доброзичливо спрямовані на стосунки з іншими людьми, демонструють позитивне відношення до них, що постає вагомою детермінантою для здійснення міжособистісної взаємодії та професійного зростання як психолога-фахівця.

Також, 29% молодших та 24% старших студентів-психологів досліджуваної вибірки характерний середній показник доброзичливості у комунікації. Такі майбутні психологи здебільшого позитивно орієнтовані на оточуючих у взаємодії, хочуть із ними спілкуватися та спрямовані на стосунки з ними у позитивному ключі.

Також, для 24% молодших та старших студентів-психологів властивий низький показник доброзичливості у комунікації, що відображає їх певну дистанційованість від оточуючих у спілкуванні та стосунках. Ці студенти-психологи не завжди доброзичливо спрямовані у взаємодії та переживають проблеми у здійсненні психологічного контакту з партнерами по комунікації.

Отже, студентам-психологам різних курсів навчання здебільшого властивий високий показник доброзичливості та спрямованості на спілкування з оточуючими, що сприяє ефективній міжособистісній комунікації та професійному становленню студентів за обраним фахом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ільїна Ю. Ю. Прояви комунікативної компетентності та комунікабельності в поведінці юнаків та дівчат. *«Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників психологічних та педагогічних наук»* : Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 22-23 березня, 2019 року). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2019. Ч.1. С.9–12.
2. Когут І. В. Інформаційна компетентність як структурний компонент професійно-педагогічної комунікативної компетентності педагога в сучасному освітньому просторі. *Освітологічний дискурс*. 2018. №3-4(22-23). С. 234–245.
3. Хупавцева Н. О. Проблема дослідження конфліктної поведінки в юнацькому віці (гендерний аспект). *Психологія: реальність і перспективи*. Рівне, 2018. Вип. 11. С. 172–177.